

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบันเป็นจำนวน 9 ฉบับ แต่ละฉบับได้กำหนดแผนพัฒนาการสาธารณสุขเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสาธารณสุขของประเทศ โดยในแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นองค์กรหลักในการกำหนดนโยบายและมาตรฐาน กำกับ ดูแล สนับสนุน และประสานกับทุกองค์กรในสังคม ในการพัฒนาสุขภาพของชาติให้เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงสาธารณสุข, 2544, หน้า 16) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะปฏิรูประบบสุขภาพ จากระบบตั้งรับเป็นระบบเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนมีสุขภาพดีโดยไม่เจ็บป่วยให้มากที่สุด (ประเวศ วะสี, 2543, หน้า 18) ซึ่งนโยบายในการลดจำนวนคนที่ป่วยลงนี้สอดคล้องกับนโยบายขององค์การอนามัยโลกที่ให้สมาชิกปรับกระบวนการแก้ปัญหาสาธารณสุข โดยเสริมบทบาทด้านการส่งเสริมสุขภาพให้มากขึ้น (ปณิธาน หล่อเลิศวิทย์, ประกิจ วาทีสาธกกิจ, สุภกร บัวสาย, และสุภาวดี ธีรพาณิชย์, 2541, หน้า 4)

นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่จะเร่งพัฒนาระบบข่าวสารข้อมูลและเทคโนโลยีด้านสุขภาพให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นที่ประจักษ์ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศนั้นเป็นพลังใหญ่ในการเปลี่ยนทิศทางการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ข่าวสารข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญของการได้รับโอกาส ในด้านสุขภาพอนามัย ถ้าประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและรักษาโรค ก็ย่อมเพิ่มศักยภาพในการดูแลรักษาสุขภาพของบุคคลนั้น

กลยุทธ์ในการเผยแพร่สารสนเทศด้านสุขภาพนี้ทำให้ประชาชนในปัจจุบันใส่ใจเรื่องของสุขภาพกันมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับอดีต และที่เป็นผลตามมาก็คือ ผู้ผลิต อันได้แก่ สื่อมวลชน ต่างพยายามผลิตสารสนเทศด้านสุขภาพออกมาเป็นจำนวนมาก เพื่อเสนอทางเลือกหลายรูปแบบให้แก่ผู้รักสุขภาพ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริโภคที่ต้องใช้วิจารณญาณในการเลือกรับ

สารสนเทศ และในส่วนของผู้ผลิตก็ควรมีจิตสำนึกในการนำเสนอสารสนเทศด้านสุขภาพ ที่ถูกต้องและตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

การนำเสนอสื่อสารสนเทศด้านสุขภาพในยุคนี้มีหลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อโทรทัศน์ และสื่อภาพยนตร์ ในจำนวนสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ ต่างก็มีข้อดี ในการเผยแพร่สารสนเทศแตกต่างกันไป แต่หากจะกล่าวถึงสื่อประเภทที่มีผลระยะยาวต่ออิทธิพล การรับรู้ และเจตคติ ก็จะได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ (นันทนา เรียนดี, 2535, หน้า 3) การอ่านจะทำให้ ผู้อ่านจดจำได้ง่ายและยาวนานกว่าสื่ออื่น (บาหยัน อิมสำราญ, 2539, หน้า 4) และสื่อสิ่งพิมพ์ยังมีหลายประเภทให้เลือกอ่าน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร อนุสาร และโปสเตอร์

นิตยสารเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเหมาะสมจะนำไปใช้เพื่อใช้ในการ เผยแพร่ความรู้เรื่องต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะนิตยสารมีเนื้อหาที่เจาะลึก มีสีสันสวยงาม ดึงดูดใจผู้อ่าน และยังเป็นสื่อที่มีกลุ่มเป้าหมายชัดเจน ความรู้ในเนื้อหาส่งผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมาย นิตยสาร มีหลายประเภท แต่สามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ นิตยสารประเภททั่วไป (general magazine) ซึ่งหมายถึง นิตยสารที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้อ่านทั่ว ๆ ไป สามารถอ่านได้ เนื้อหาจะไม่เน้นเฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ และอีกประเภทหนึ่ง คือ นิตยสารเฉพาะ กลุ่ม ซึ่งหมายถึง นิตยสารที่มุ่งผลิตเพื่อสนองความต้องการเฉพาะกลุ่มผู้อ่านที่สนใจเฉพาะเรื่อง นั้น ๆ จึงจะซื้อนิตยสารประเภทนี้ (นฤพนธ์ เอื้อธวัชวันต์, 2539, หน้า 3)

นิตยสารแนวสุขภาพนับเป็นประเภทหนึ่งที่ตั้งอยู่ในกลุ่มนิตยสารเฉพาะกลุ่มมุ่งให้ ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย โดยได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อวงการสาธารณสุขเป็นอย่างมาก เพราะช่วยเผยแพร่ความรู้เรื่องการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค พัฒนาการของนิตยสารประเภท นี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มที่ให้ความรู้เรื่องโรคภัยไข้เจ็บและการดูแลสุขภาพอนามัย และกลุ่ม นิตยสารแม่และเด็ก (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2530, หน้า 19) ประชาชนทั่วไปมักเลือกอ่าน นิตยสารแนวสุขภาพที่ผลิตโดยองค์กรเอกชน ด้วยรูปลักษณ์ ความสวยงาม สีสัน และที่สำคัญ เนื้อหาไม่ยากต่อการทำความเข้าใจทั้งยังหาซื้อได้ง่ายตามร้านจำหน่ายหนังสือ หรือหาอ่านได้ ตามห้องสมุด ซึ่งมีบริการสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทวารสาร

การพัฒนาระบบสุขภาพของไทยให้ดียิ่งขึ้นให้เป็นไปตามแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ทุกองค์กรต่างมุ่งพัฒนาสุขภาพของบุคลากรในหน่วยงาน การสื่อสารแห่งประเทศไทย หนึ่งในรัฐวิสาหกิจของไทยตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของสุขภาพ ถึงแม้ว่าระบบการ

ติดต่อสื่อสารจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาและวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี ตลอดจนแนวคิดการบริหารจัดการรูปแบบใหม่เป็นสิ่งที่ต้องนำมาใช้ แต่ผู้บริหารยังคงมีแนวคิดที่ว่า หากขาดบุคลากรที่มีสุขภาพกายและใจที่ดีในการดำเนินงาน เทคโนโลยีทันสมัยก็คงไร้ซึ่งประโยชน์ (การสื่อสารแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 10-11) ดังนั้นการจะพัฒนาคุณภาพบุคลากรในหน่วยงานให้ดีขึ้นก็ต้อง เริ่มต้นด้วยการมีสุขภาพที่ดี เพราะการมีสุขภาพดีย่อมเป็นพื้นฐานของคุณภาพชีวิต ได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค โดยมีสถานบริการออกกำลังกายสำหรับพนักงาน พร้อมผู้ให้คำแนะนำที่มีความรู้โดยตรง การจัดแข่งขันกีฬาประจำปี และมีกองการแพทย์ซึ่งมีแพทย์ประจำคอยให้การรักษายาบาลเมื่อเจ็บป่วย และในส่วนของ การเผยแพร่สารสนเทศด้านสุขภาพ มีการให้บริการ หนังสือ วารสาร นิตยสารแนวสุขภาพโดยห้องสมุด เหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาระบบสาธารณสุขของไทย จากองค์กรซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ

ความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนผ่านโครงการเพื่อสุขภาพ เช่น โครงการ TO BE NUMBER ONE ซึ่งทุลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ทรงรับเป็นองค์ประธาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด หรือโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคของรัฐบาลปัจจุบัน ซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรเป็นนายกรัฐมนตรี มุ่งหวังให้คนไทยมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพจากองค์กรใหญ่ของสังคม ดังนั้นเพื่อตอบสนองนโยบายนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงใคร่ศึกษาพฤติกรรมการอ่าน ความต้องการเนื้อหา รูปแบบ และการนำไปใช้ประโยชน์จาก นิตยสารแนวสุขภาพ ของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย เพื่อจะได้ทราบถึงความสนใจและความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพจากการอ่านนิตยสารแนวสุขภาพ พร้อมทั้งศึกษาการนำความรู้ที่ได้รับจากการอ่านไปใช้ประโยชน์แก่สุขภาพร่างกาย การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางแก่ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในการพิจารณา คัดเลือกจัดหา และให้บริการนิตยสารแนวสุขภาพ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้อ่าน และยังช่วยให้ผู้ผลิตนิตยสารแนวสุขภาพ ได้ทราบถึงความต้องการเนื้อหา ความต้องการรูปแบบ ซึ่งผู้อ่านต้องการให้นำเสนอในนิตยสารแนวสุขภาพ เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงนิตยสารให้ตรงตามความต้องการของผู้อ่าน ผลจากการวิจัยครั้งนี้แม้จะศึกษาจากกลุ่มคนในองค์กรเดียว แต่ก็ได้ช่วยชี้ให้เห็นถึงการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพจากคนกลุ่มหนึ่งในสังคม ซึ่งการรับทราบสภาพความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพจากคนในสังคม จะส่งผลให้แนวทางในการพัฒนาระบบสุขภาพของไทยชัดเจนขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอ่านนิตยสารแนวสุขภาพ ของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ ความต้องการเนื้อหา และความต้องการรูปแบบจาก นิตยสารแนวสุขภาพ ของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย ตามคุณลักษณะของพนักงาน
3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ การนำความรู้ในนิตยสารแนวสุขภาพไปประยุกต์ใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกายของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย ตามคุณลักษณะ ของพนักงาน

ขอบเขตการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่ นิตยสารแนวสุขภาพที่ได้จากการสำรวจและรวบรวมรายชื่อ นิตยสารแนวสุขภาพ จากห้องสมุดการสื่อสารแห่งประเทศไทย และร้านจำหน่ายหนังสือในบริเวณ ใกล้เคียงกับการสื่อสารแห่งประเทศไทย สำนักงานหลักสี่ ในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546
2. ศึกษาเฉพาะนิตยสารแนวสุขภาพ ซึ่งผลิตจากองค์กรเอกชนทั้งในรูปของสำนักพิมพ์ บริษัทหรือมูลนิธิ คัดเลือกเฉพาะชื่อเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยสำหรับบุคคลทั่วไปไม่เจาะจงเพศและวัย
3. กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย ซึ่งปฏิบัติงานที่สำนักงานหลักสี่ กรุงเทพมหานคร อันประกอบด้วยงานไปรษณีย์และงานโทรคมนาคม

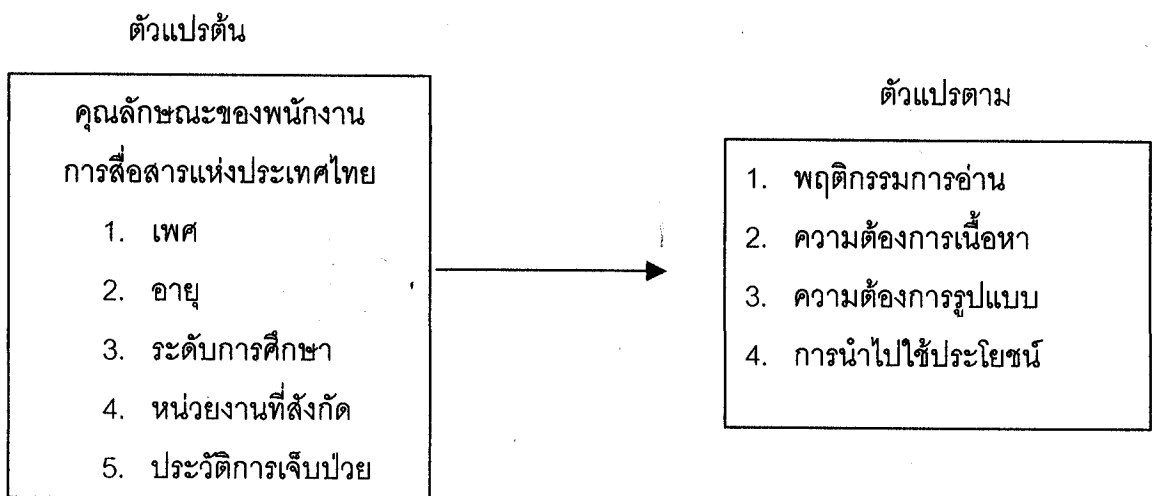
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ คุณลักษณะของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย ดังนี้
 - 1.1 เพศ แบ่งเป็น ชายและหญิง
 - 1.2 อายุ แบ่งเป็น 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี และ 51 ปีขึ้นไป
 - 1.3 ระดับการศึกษา แบ่งเป็น ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
 - 1.4 หน่วยงานที่สังกัด แบ่งเป็น งานโทรคมนาคมและงานไปรษณีย์
 - 1.5 ประวัติการเจ็บป่วย แบ่งเป็น เคยมีประวัติเจ็บป่วยร้ายแรงและไม่เคยเจ็บป่วยร้ายแรง

2. ตัวแปรตาม มีดังนี้

- 2.1 พฤติกรรมการอ่าน
- 2.2 ความต้องการเนื้อหา
- 2.3 ความต้องการรูปแบบ
- 2.4 การนำไปใช้ประโยชน์

เพื่อให้กรอบความคิดของการวิจัยมีความชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอเสนอเป็นแผนภูมิดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิตยสารแนวสุขภาพ หมายถึง สิ่งตีพิมพ์ที่นำเสนอเรื่องราวความรู้ด้านสุขภาพ อนามัย จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพอนามัย ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้อ่านมีสุขภาพดี และคัดเลือกเฉพาะที่จัดพิมพ์โดยหน่วยงานเอกชน

พฤติกรรมการอ่าน หมายถึง การกระทำต่อนิตยสารแนวสุขภาพ ดังนี้ การเคยอ่านหรือไม่เคยอ่านนิตยสาร ความถี่ในการอ่าน รางที่นิตยสารที่เคยอ่านและชอบอ่าน เหตุผลในการอ่านและไม่อ่านนิตยสารแนวสุขภาพ แหล่งอ่านนิตยสารแนวสุขภาพ และลักษณะการอ่านนิตยสารแนวสุขภาพ

ความต้องการเนื้อหา หมายถึง ความปรารถนาหรือความประสงค์ที่จะให้นิตยสารแนวสุขภาพนำเสนอเนื้อหาสาระในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ สุขภาพส่วนบุคคล โภชนาการ

สวัสดิการ การปฐมพยาบาล โรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อ สุขภาพจิต การสุขภาพิบาล การบริการ-
สาธารณสุข ความรู้เรื่องเพศ สิ่งเสพติดให้โทษ สุขภาพผู้บริโภค และอื่น ๆ

ความต้องการรูปแบบ หมายถึง ความปรารถนาหรือความประสงค์ที่จะให้นิตยสาร
แนวสุขภาพนำเสนอ รูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ บทบรรณาธิการ บทความวิชาการ บทความทั่วไป
บันเทิงคดี ตอบปัญหา ข่าวและภาพข่าว สัมภาษณ์ การสาธิต และอื่น ๆ

การนำไปใช้ประโยชน์ หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการอ่านนิตยสารแนวสุขภาพ
ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกาย

พนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานในการสื่อสารแห่ง-
ประเทศไทย ในงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะพนักงานซึ่งปฏิบัติงานที่สำนักงานใหญ่หลักสี่

คุณลักษณะของพนักงาน หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคลของพนักงาน ได้แก่ เพศ
อายุ ระดับการศึกษา หน่วยงานที่สังกัด และประวัติการเจ็บป่วย

ประวัติการเจ็บป่วย หมายถึง การเคยมีประวัติ และไม่เคยมีประวัติเจ็บป่วยร้ายแรง
อันเกิดจากการป่วยเป็นโรคที่ต้องการ การรักษาอย่างต่อเนื่อง เช่น โรคหัวใจ โรคเกี่ยวกับความ-
ดันโลหิต โรคหอบหืด โรคมะเร็ง ฯลฯ หรือผู้ที่เคยประสบอุบัติเหตุร้ายแรง เช่น อุบัติเหตุบนท้อง-
ถนน จมน้ำ ฯลฯ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพจากนิตยสารแนวสุขภาพของพนักงาน
การสื่อสารแห่งประเทศไทย ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน
สารสนเทศภายในหน่วยงาน ในการคัดเลือกนิตยสารแนวสุขภาพ ที่มีเนื้อหาและรูปแบบการ
นำเสนอตรงตามความต้องการของพนักงาน และจัดหาวิธีเผยแพร่เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์
ต่อพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย
2. ทราบถึงการนำความรู้จากการอ่านนิตยสารแนวสุขภาพไปประยุกต์ใช้ ให้เกิด
ประโยชน์แก่สุขภาพร่างกาย
3. ทราบถึงความสนใจและความต้องการในการอ่านนิตยสารแนวสุขภาพ
ของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย
4. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ผู้ผลิตนิตยสารแนวสุขภาพ ปรับปรุง
การจัดทำนิตยสารให้ตรงตามความต้องการของผู้อ่านให้มากที่สุด และพิจารณาเลือกนำเสนอ
สารสนเทศด้านสุขภาพที่ผู้อ่านสามารถนำไปใช้ประโยชน์แก่สุขภาพร่างกายได้